

Helmi-vårdbiotoper

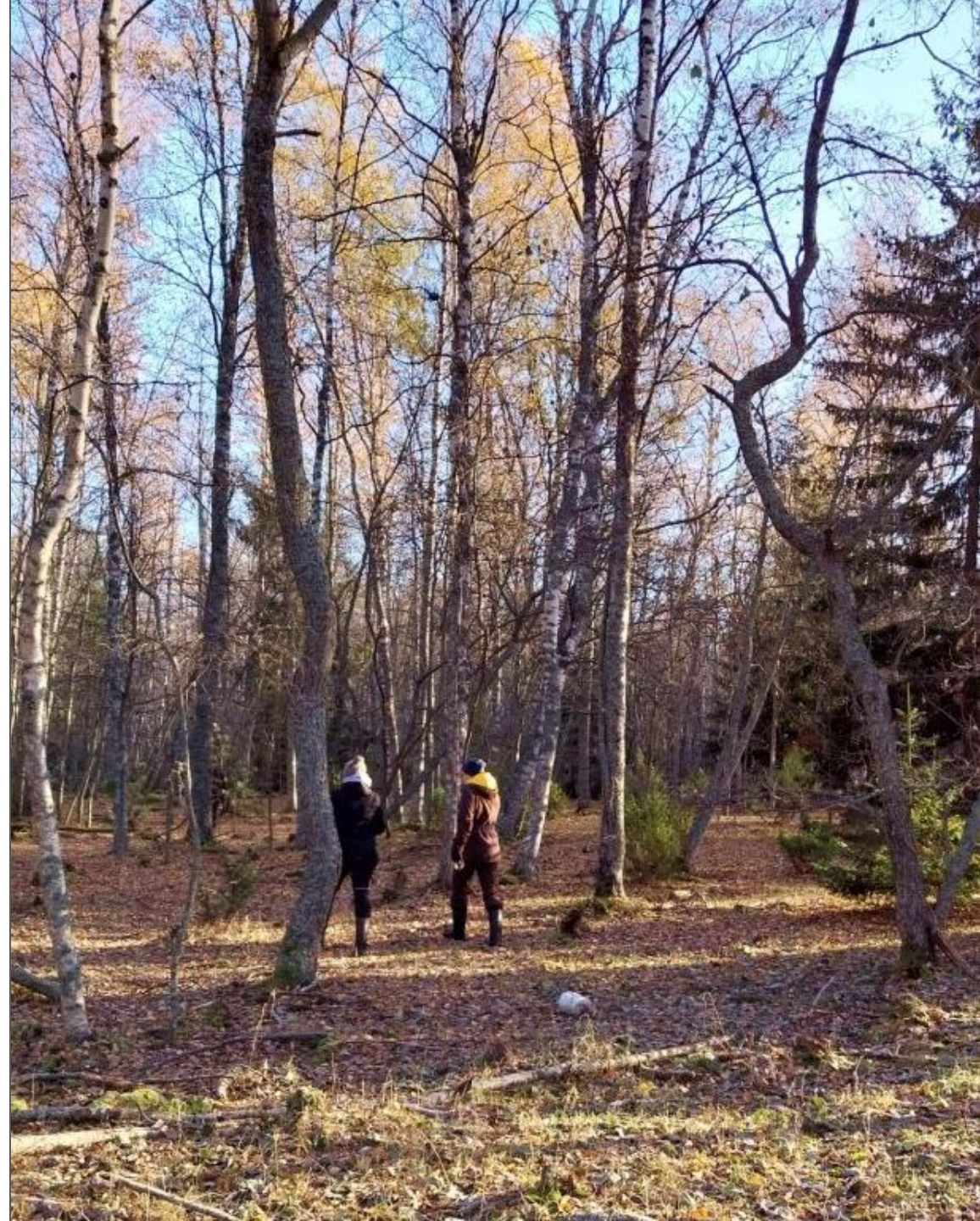
Informationstillfälle om miljöavtal 22.4.2024

Victoria Snickars & Robin Sjöblom –
Naturskyddsenheten Södra Österbottens NTM-central

Vad är en vårdbiotop?

- Naturtyper formade av traditionell boskapsskötsel
  - **Bete och slåtter**
  - Lövning, svedjebränning & hamling
  - Markerna har **inte** bearbetats, såtts eller gödslats

- Ängar, hagmarker, skogsbeten & hedar
  - Mångformiga
  - **Vårdbiotoperna hör till de artrikaste livsmiljöerna – många hotade arter**

- **Många olika värden** → natur-, landskaps- & kulturhistoriska värden

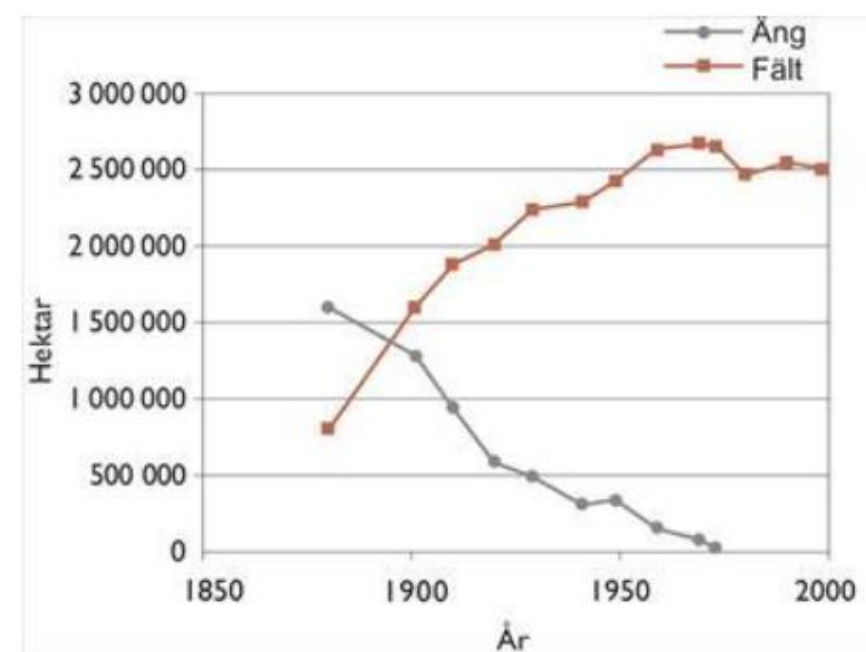

Vårdbiotoperna starkt hotade

- Ängsbruket har varit en viktig del av det traditionella jordbruket
- Effektivisering av jordbruket, förändrade jordbruksmetoder & bebyggelse → en bråkdel av vårdbiotoperna kvar
- Idag sköts cirka 40 000 ha vårdbiotoper i Finland
  - 1800-talet över 1 500 000 ha!
- **Alla naturtyper hotade**
  - Ängar, hagmarker och skogsbeten *akut hotade*
  - Heddar *starkt hotade*

© Suoninen 1974

Vegetationen på vårdbiotoper

- Vegetationen består till största delen av ängsväxter
  - Lågvuxen vegetation
  - ex. prästkrage, blåklocka, gulmåra, johannesört, ängsnejlika, kråkvicker osv.
- På vissa naturtyper är ängsvegetationens andel liten
  - Skogsbete – mycket skogsarter
  - Hedar – mycket risartade växter
  - Kärrängar – mestadels kärrarter
- **Negativa arter på vårdbiotoper:** arter som tyder på övergödning – brännässla, älggräs, maskros, mjölke osv.

Ängsnejlika

Slätterblomma

Prästkrage

Typiska ängsväxter i Österbotten

Teveronika

Ängsklocka

Häckvicker

Blåklocka

Fyrkantig
johannesört

Ormtunga

Iståndsättning av vårdbiotop

- Val av område – känna igen en vårdbiotop
- Behov av iståndsättning – vad är målet?
  - Rökning – slåtter – stängsling
- Anordnande av fortsatt skötsel
  - Bete
  - Slätter
  - Miljöavtal
- Beaktande av andra naturvärden
  - Naturskyddsområden
  - Fågellivet (skärgården)
  - Andra arter t.ex. flygekorre

Hur känner man igen en vårdbiotop?

- Finns det **ängsväxter** på området?
- Finns det **gamla** och **ståtliga** träd på området?
  - ex. gamla björkar med ståtlig krona och död ved
- Finns det **gläntor** i skogen? Är skogen ovanligt ”**gräsig**”? Är träden av **olika ålder**?
- Finns det **lador**, **stenmurar** och andra **gamla jordbruksbyggnader** på området?
- Har området **betats/bergats** på hö tidigare? Gamla flygbilder!
- **Stort strandområde** – tillräckligt hård mark?

Gulmåra

Låsbräken

Stagg

Smultron

Skötsel av vårdbiotop

- **Målsättning:** mångformigt område med lågvuxen vegetation
- Betetrycket anpassas efter området
  - **Undvik:** över- & underbete
  - **Tilläggsutfodring ej tillåtet** – mineraler ok
- Slåtter och hopsamling av hö utförs vid behov
  - Gör marken mera näringsfattig snabbare
- Rövning av sly – **död ved lämnas kvar**
- **På vårdbiotoper får marken inte gödslas eller bearbetas**

Glasört

Åkervädd

Foto: Jouko Rikkinen

- **Arter som kräver särskilt beaktning**
  - Strand- & skärgårdsområden: **fågellivet** - betet påbörjas senare ifall stränderna öppna
  - **Flygekorre** – beaktande vid rövningar
  - Vissa växtarter – **glasört & åkervädd**

Felaktig skötsel

Timotej

Brännässla

Rallarros

Vårdbiotoper på naturskyddsområden

- **Privatägda** skyddsområden, **statens** skyddsområden, **Natura 2000**
- Skyddsområdets fredningsbestämmelser – är bete tillåtet?
  - I skärgården oftast tillåtet på tidigare betesmarker
- **Röjningar**: ansöka om lov för avvikelser från fredningsbestämmelserna (naturskyddsmyndigheten)
- Behovet av lov för avvikande från fredningsbestämmelserna bedöms i samband med behandlingen av miljöavtalsansökan

Livsmiljö-
programmet
Helmi

2021-2030

Helmi-programmet och vårdbiotoper

- **Inventering** och **istandsättning** av vårdbiotoper
- Helmi-programmets mål är att **istandsätta 15 000 ha** vårdbiotoper fram till 2030
- Effektivisering av skötsel – **rådgivning**
- Förbättring av regionalt samarbete

Södra Österbottens NTM-central:

Robin Sjöblom

Hanna Finne (50 %)

Victoria Snickars (20 %)

Ansvarar för myndighetsarbete gällande vårdbiotoper:

Johanna Mykkänen & Jaana Höglund

Istandsättning av vårdbiotoper

- Inom Helmi görs i huvudsak själva istandsättningen som möjliggör fortsatt skötsel (bete)
  - Istandsättningen finansieras i huvudsak till 100%
  - Värdefulla vårdbiotoper och områden med ängsvärden
  - Främst området som inte sköts i dagsläget
  - Skötsel finansieras endast i undantagsfall → fortsatt skötsel finansieras via miljöavtal
- Inom Helmi görs alla nödvändiga åtgärder som krävs för att området ska kunna betas
  - **Helmi-stöd beviljas i form av tjänster och varor** – NTM-centralen införskaffar
    - Inledande röjning
    - Bygge av stängsel
    - Krossning av vass
    - Vindskydd
- Alla Helmi-åtgärder ska vara klara före miljöavtal ingås för området – **bedöms i samband med fältbesök**

Hur går man till väga?

Kontaktar NTM-centralen angående området

NTM-centralen gör fältbesök och bedömer om stöddugligt

Jordbrukaren ansöker om Helmi-stöd

NTM-centralen gör vid behov upp en plan

NTM-centralen gör upp avtal med alla inblandade

NTM-centralen gör stödbeslut → *Stöd beviljas ej*

**Istandsättningen utförs - NTM-centralen
upphandlar tjänster och varor**

Kontakta gärna
natuskyddsenshetens Helmi-
ansvariga om du funderar över
något område!

Vi åker gärna ut och kollar på
nya områden och rådgiver vid
funderingar kring skötsel, ex.
röjningar!

Miljö

Handledning av områdesanvändning och byggande ▾

Vård av kulturmiljön ▾

Naturvård ▲

Ansökan om understöd för att främja hanteringen av arter som ingår i förteckningen över invasiva främmande arter

Ersättning för skador och för att förebygga skador orsakade av fridlysta djur

Kommun- och Organisation-Helmi

Luonnonsuojelulain tuki perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon

Utnyttjande och skötsel av vattenresurserna ▾

Miljövård ▾

Uppföljning av miljöns tillstånd ▾

Miljömedvetenhet och miljöfostran ▾

Finansiering och understöd - Ansvarsområdet för miljö

Kundservice för miljöfrågor

Stöd för istandsättning och vård av vårdbiotoper enligt naturvårdslagen

Gamla ångar, hagmarker och skogsbeten kan istandsättas med stöd av den nya naturvårdslagen. Stöd beviljas för istandsättning, till exempel inhägnande av betesmark, röjning av trädbestånd eller mejning av torrängar eller vassruggar. Målet med stödet är att återuppta vården av våra mest värdefulla vårdbiotoper och utvidga vårdbiotopernas areal. Vårdbiotoperna är vår mest mångsidiga natur och de är viktiga livsmiljöer för många arter.

För vilket slags objekt kan man ansöka om stöd?

- Objektet är för närvarande ovårdat.
- Objektet ingår inte i ett miljövedtal

Sanden – Korsnäs (20 ha)

Stort strandängsområde → fågellivet

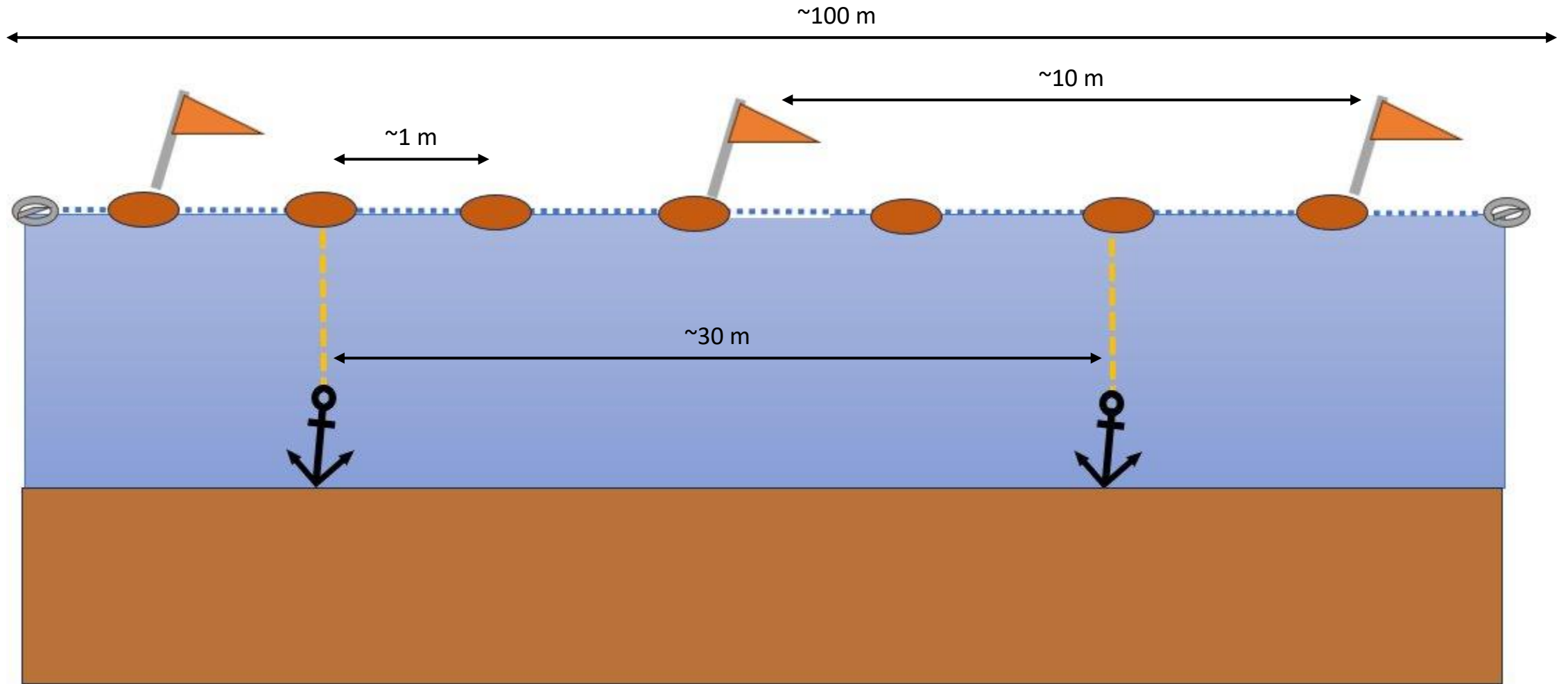
- Restaureringsåtgärder 2022:
  - Rökning av täta trädbestånd & sly
  - Anpassat stängsel (flytande rovdjursstängsel)
  - Bekämpning av vass (fram till 2025)
- Fortsatt skötsel:
  - Slätter av vass (Helmi)
  - Bete (miljöavtal)

Foto: jordbrukaren

Flytande rovdjursstängsel ([länk](#)) – kontakta viltcentralen

Naturskyddsensheten

Robin Sjöblom

robin.sjoblom@ely-keskus.fi

0295 027 764

Hanna Finne

hanna.finne@ely-keskus.fi

0295 027 030

Victoria Snickars

victoria.snickars@ely-keskus.fi

0295 027 069

Tack!